

La successió de fets transcendents que suposadament havien de comportar un canvi d'era és esgotadora i frustrant. La crisi financera havia d'actuar com a catalitzador per canviar el paradigma econòmic. La COVID-19 ens va fer veure el valor de la vida en societat i havia d'allunyar-nos de l'individualisme i del materialisme. Les contínues alertes sobre el canvi climàtic ens havien de guiar cap a una relació sostenible amb la Terra. I el canvi tecnològic ho havia de canviar tot. Malgrat tot, sembla que els canvis són més aviat minsos, excepte en un àmbit: el de la intersecció de l'economia i la geopolítica, on sí que hi ha hagut un gir de guió que ens situa en una nova era. Les tensions comercials dels darrers mesos en són la cara més visible.

La distribució geogràfica de la capacitat productiva ha canviat radicalment les darreres dècades. L'any 2000, la Unió Europea era el primer mercat econòmic (mesurat en termes de PIB en paritat de poder adquisitiu), seguit de prop pels Estats Units. Aleshores, la Xina i l'Índia eren lluny. El PIB de la Xina era poc menys d'un terç del d'Europa, i el de l'Índia no arribava a una cinquena part. Avui, només vint-i-cinc anys després, la Xina supera amb escreix –en més d'un 30%– la producció europea i estatunidenca. I l'Índia no trigarà en assolir aquesta fita si es manté la tendència actual.

En economia la mida importa, però no tot és qüestió de dimensió. La Xina, a més de desenvolupar la seva capacitat productiva,

també ha aconseguit situar-se al capdavant de la cursa tecnològica. L'Índia li va al darrere. Aquestes economies ja no només es dediquen a abastir les grans marques occidentals amb productes manufacturats sobre els quals només hi manca estampar-hi el logotip, fabricant raspalls de dents, o samarretes esportives, per posar alguns exemples de productes que requereixen una capacitat tecnològica limitada; avui la Xina també lidera la recerca, el disseny i la fabricació de productes d'alt valor afegit tecnològic, des d'auriculars, terminals de telefonia, o les ulleres de realitat virtual més avançades. Els cotxes més moderns, el símbol a què aspirava l'antiga classe mitjana occidental, ja no es produeixen ni a Europa ni als Estats Units. Els xinesos, com molts europeus i estatunidencs, també senten que des de casa seva poden ser conduïts al futur.

Un bon exemple d'aquesta transformació de la capacitat productiva queda reflectit a la borsa xinesa, on les empreses relacionades amb sectors propis d'una economia madura i avançada, com ara el tecnològic, les telecomunicacions, la salut o el consum, representaven el 19% del valor de l'índex de referència xinès CSI 300 l'any 2008; la mateixa xifra avui s'apropa al 45%. L'índex de complexitat econòmica desenvolupat pel Harvard Growth Lab (vegeu *The Atlas of Economic Complexity*, accessible en línia a <https://atlas.hks.harvard.edu>) ens ofereix una visió més acurada del canvi que s'està

A mesura que l'ascens de la Xina i les economies veïnes s'ha consolidat, hem vist emergir una dinàmica de competència i de friccions creixents entre les principals potències econòmiques

produint. Aquest índex mesura la diversitat de productes que cada economia exporta, i les capacitats tecnològiques necessàries per poder-los produir. L'any 2000, la Xina se situava en la posició 30 del rànquing i els Estats Units es trobaven al lloc número 6. A les cinc primeres posicions hi havia quatre països europeus i un d'asiàtic, el Japó. L'any 2023, el més recent disponible, la Xina havia escalat fins al lloc 16, just per darrere dels Estats Units, que havien retrocedit fins a la posició 15. A les cinc primeres posicions d'aquest índex hi apareixien quatre economies asiàtiques (Singapur, Japó, Taiwan i Corea del Sud) i només un país europeu, Suïssa, que se situa en segon lloc. Avui la Xina competeix al mercat global com una potència econòmica més, envoltada per les economies líders a nivell global.

La Xina ha estat la gran beneficiada de la globalització econòmica i del teixit cada cop més atapeït de relacions entre les diferents economies, fet que queda perfectament il·lustrat en l'evolució del comerç global. L'any 2000, aquest representava el 50% del PIB mundial, una xifra que vuit anys després, el 2008, havia augmentat fins al 61%. D'aleshores ençà el pes del comerç s'ha mantingut proper al 60%, tot i que ha fluctuat en funció del cicle econòmic. Va caure durant la crisi financera global i es va recuperar durant l'expansió posterior. L'any 2024, darrera dada disponible, se situava al 59% del PIB. En general, doncs, el comerç ha crescut a un ritme similar al del PIB global i, majoritàriament, podem afirmar que no ha reculat.

A mesura que l'ascens de la Xina i les economies veïnes s'ha consolidat, també hem vist emergir una dinàmica de competència i de friccions creixents entre les principals potències econòmiques. Al centre del debat se situa sovint la diferent concepció

de què és una relació comercial justa, però l'espectre de temes a considerar s'ha ampliat des de la inclusió de la denominada «seguretat econòmica». En aquest context, les regles de joc que havien marcat les relacions econòmiques entre països durant les darreres dècades sembla que han quedat obsoletes, i difícilment es podran redefinir a curt termini. Malgrat que cada envit ha tingut un impacte limitat sobre l'activitat econòmica, la incertesa s'ha anat acumulant. Així

Els fluxos comercials han continuat creixent, però s'han reorientat a través de països neutrals o políticament propers a cada potència econòmica

ho reflecteix l'índex d'incertesa geopolítica (vegeu Iacoviello, M. i Caldara, D.: «Measuring Geopolitical Risk», *American Economic Review*, 2022), que ha anat augmentant de manera gradual però sostinguda els darrers anys, i que avui se situa en xifres rècord des d'un punt de vista històric, el qual subratlla la idea que la incertesa és un dels principals condicionants de l'escenari econòmic.

En aquestes circumstàncies, els fluxos comercials han continuat creixent, però s'han reorientat a través de països neutrals o políticament propers a cada potència econòmica. Per exemple, una part important de les exportacions de la Xina als Estats Units, en lloc de fer-se directament, avui es vehiculen a través del Vietnam o de Mèxic. Des de la primera Administració Trump, les exportacions de la Xina als Estats Units han augmentat prop d'un 20%, mentre que les exportacions als països membres de l'ASEAN o a l'Amèrica Llatina s'han pràcticament duplicat. Entre els membres de l'ASEAN, destaquen els casos de Malàisia i el Vietnam, amb un augment del 138% i del 122%, respectivament. D'altra banda, les exportacions del Vietnam als Estats Units han repuntat gairebé un 200% en el mateix període. En un entorn de tensions comercials creixents i major risc geopolític, és probable que el paper d'aquests «països connectors» es reforci

(vegeu, per exemple, Gopinath, G. *et al.*: «Changing Global Linkages: A New Cold War?», *IMF Working Papers*, 2024).

Els lligams entre els Estats Units i la Xina continuen intensos a nivell comercial, com ho són també en altres àmbits. La inversió directa de les empreses americanes a la Xina no ha parat de créixer –tot i que s’ha diversificat a altres països–, i els xinesos són també uns dels principals tenidors d’actius financers (un 4% del total d’actius estatunidencs en mans estrangeres). Si bé aquesta xifra reflecteix una caiguda en termes relatius (al 2012 representava un 12%), en termes absoluts s’han mantingut estables els darrers anys, malgrat les turbulències per les quals ha travessat la relació bilateral. És per això que la Xina és encara un dels països amb major tinença d’actius estatunidencs, un fet que afegeix complexitat a la relació de rivalitat augmentada.

Per tot el que hem exposat, podem afirmar que ens endinsem en un món marcat per la competència a escala global, que fa que les friccions entre els diferents blocs en formació siguin recurrents. Podem recalcar, també, que és probable que s’incentivi la rivalitat davant la sospita que qui lideri aquest nou cicle econòmic lligat a les noves tecnologies obtindrà un avantatge que durarà dècades. No obstant això, els vincles que uneixen les diferents potències són intensos i difícilment es podran desfer. La tensió entre aquestes dues forces d’atracció i de repulsió probablement anirà a més. La *globofricció* està assegurada.

